

Comar

- Bealtaine 1947

RAD

COMAR

TROID NA LIOTUAINÉACH

K. SKIRPA

Coirneal in arm na Liotuaine
aistriú ar bhun-aiste

Ní deacair a thuisceann canthaobh go bhfuil troid fhuileach ar siúl sa Liotuáin fé lathair idir na Liotuainigh agus saighdiúiriú na Rúise. Sa chead tréimhse nar shealbhúigh na Rúisigh ann téar, sna blianta 1940-1941, fuair na daoine aithne cheart ar na crocháirí dearga. Ni hamháin gur chuir eadar saoirse cainnte, foilsithe agus cruinnithe fé choir, ach ghabhadar suas le tri mhile duine; cuid mhaith dhoibh sin, ni bhfuarathas a dtuairisc ó shin. Bé deire a bhí leis an uair sin ná go raibh eiri amach generálta ann ar an 23 Meitheamh 1941; ruáigeadh na Rúisigh, ach tháinig na Gearmáinigh isteach ar a sálaibh agus chuireadar rialtas mileata ar bun. Le linn na nGearmáinéach do bheith sa tir, do lean an t-arm rúndá Liotuánach ag cur feabhas ar a eagruiocht agus ag bailiú abhair chogaig—rud nár dheacair, mar dhíbh na Rúisigh cuid mhaith na ndiaidh. Bfhearr i bhfad, mar sin, an t-ullmhúcháin a bhí déanta aca nuair a tháinig na Rúisigh an tarna huair, sa bhliain 1944. Nior chuir na Liotuainigh aen ladhar sa troid ar dtús, mar saoileadh gurbh ag leanúint na nGearmáinéach a bhiodar agus go bhí agus an t-sír chomh luath agus a bheadh deire leis an geoga. Ach ba dheacair fanúint socair, mar lean na Rúisigh don tséana-réim, ag goid agus ag dó agus ag aistriú na milte duine go dtí an Rúis, agus thosnuigh an t-arm rúndá chun troid do dhéanamh na gcoinnibh ag deire na bl. 1944.

ARM FÁ CHEILT

Tá I.L.A (Arm Saortha na Liotuáine) scáipithe ar fud na tire; is ar eagruiocht áitiúil atá sé bunúithe—an saghas is oiriúnai d'ón tsort so cogair. Is insna coillte a bhíonn na haonaid mhóra, ná scáipithe i measc na ndaoine. Is beag duine fén dtuaithe nár ráimí gunna agus cúpla céad piléar nuair a bhí na Gearmáinigh agus na Rúisigh ag troid sa tir agus bid i bhfolach i náit shábháilte aige; dhíradfá a rá go bhfuil gach fear folláin na shaighdiúir agus is móir an chabhair é d'Arm na Saoirse go bhfuil eolas ionlán ar an dtír aca agus na daoine go léir ar a dtaoibh. Gheibhidh cuid mhaith dá soláthairtí ó fhoghnára a thugaid sé i thraenacha agus scannáin ghuaiseáin atá iompar big etc. don Arm Dearg. Chomh maith le dulceoga clo-scríte, tá

innill clódóireachta aca i n-áit-eanna iarcúlta agus cuirid páipeáirí amach óm go ham 'Kozos Keliu' (ar sli na troda) agus 'Laisves Verpas' (clog na saoirse) etc.; táid seo anriachtanach chun misneach do thuirt dosna daoine agus chun eolas crúinn ar chúrsá na tire agus an domhain leasmúigh do sholáthar dóibh.

Tá Cúirteanna Mileata curtha ar bun ag an LLA agus, go mór mhór fén dtír, binn an-eagla ar na Comhchumannaigh rómha. Ach ní gearrtaí aen phonós ar shaighdiúirí single an Airm Dhearg; tá cuid mhaith aca súd a

acra talún ósna daoine agus bhiodar chun í roinnt idir chóilínigh ón Rúis ná firmeacha stáit do dhéanamh dhi. Ach níor chuaidh aineen i seilbh na talún so; dréir na staitistiochta oifigiúla don mbl. 1946, bhí 25,000 acra gan treabha i gceannatar Jelsia, 20,000 i gceannatar Janiskis agus mar sin do. Bhí an scéal chomh bocht san ag an ríaltas dearg i samhára na bl. 1945 go bhfeadfaí a rá ná raibh smacht dá laghad aca ar an dtír. Eisi orra fios do chun ar thórsaí an NKVD ón Rúis; nuair a tháinidh san, thosnuíodar i gceart ar chosar-bolg d'imir ar gach rian don

bhíonn ana-thoilteanach imeacht ón arm san chomh luath agus a gheibhidh aen chao chuipe. Tá aonaid dóibh sin ag troid fé lathair ar thaobh an LLA.

Tá sé do thora ar throid seo na Liotuainéach nár dh'eirigh leis an ríaltas a chuir na Rúisigh isteach na hathruithe a bhí bearaithe aige do chur i bhfeidhm. Thógaíodh súd breis agus 4,500,000

tsaoirse a bhí fágtha sa tir.

Ní raibh lé déanamh ag arm na saoirse ach cathanna do sheachaint an méid dob fhéidir; níor sheasadar an fód ach amháin sna coillte agus áiteanna mar iad a bhí oiriúnach dóibh. Chailleadair cuid mhaith fear-breis agus 4,000—ach níl aen amhras ann ná gur cailleadh i bhfad níosa mhó ar an dtaoibh eile. Ach níor

dh'eirigh leis na Rúisigh aen scrios ceart do dhéanamh ar arm na saoirse; gheibhidís siúd rabha i geomhnuí agus bhíodh aga aca ullmhúcháin do dhéanamh. Cheap na Rúisigh, ámhthach, go rabhadar réidh leo; níorb fhada gur thánaig a mhalaírt do thuairim chúcha, nuair a fuaireadar amach ná raibh aen mhaolú tagaithé ar an obair.

COS AR BOLG

Chumhniódar ar chleas ghlic annsan. Ghealadar slánuiocht ionlán do gach bhall d'arm na saoirse a ghéillfeadh dóibh. Mheall sé seo cuij mhaith agus, i dtosach an scéil, bhí sé do dhéallramh air go rabhadar dáiríribh. Ach, dréir a chéile, hiarradh ar na daoine a ghéill obair do dhéanamh don NKVD, sé sin, feall a dhéanamh ar na daoine a bhí mar chomráduithe seal aca. An duine ná raibh sásta é sin do dhéanamh, ní raibh i ndán do aistriú go dtí tSibéir—nú dul ar a theicne le hArm na Saoirse, rud a chuir go mór le méid na bhfórsaí sin. Mar tá an scéal fé lathair, tá 200,000 saighdiúir do chuid na Rúise sa Liotuáin, chomh maith le 50,000 ball don NKVD agus 10,000 ball dosna póláiní dearga. Ni gnáthach go mbíonn níos lú ná 50 duine dhoibh seo i n-aen gharastún, i gcatarracha agus i mbailte, beag agus mór. Lasmuigh don méid sin, tá an tir fé smacht arm na saoirse fós.

CLEASAICHT RÚISEACH

Má's gá aen fhiainise air seo, seo sliocht as óráid a tugadh ag cruinniú do choiste láir an pheartí chomhchumannaigh a bhí ar siúl ó 22-27 Samhain 1946:

Mar tá cursai politíochta nár bpoblachtana fé lathair, nil sé ach nádúrtha go mbeadh achram eadaracmeach ann. Is mó saghas duine atá ag cur i gcoinnibh na noifígeach stáit atá d'íarraídh na dlithe talún nua do chur i bhfeidhm—bithiúnaigh do lábánach, na sagairt Chaitliceacha agus fuileach amhsanna na bourgeoisie; árdúid seo bratach na náisiúntachta i gcoinnibh an ríaltas shoibhéalach agus táid d'íarraídh gniomhaireacht na soibhéalach agus an pheartí, agus an lucht intleachta a ghabhann leo, do chur fé choir le teann uafásí.

Ní raibh baint dá laghad ag muinntir na Liotuáine leis an Naizéachas; bí an Liotuáin an (ar lean, ar leath 2.)

AN GUM : A LOCHTA IS A LEIGHEAS, Uim. I

Ceann deir na púcaí ba mò a chunis is meast na Saeilge ón ríseáit aor Déas i leith ná nár eispeadh cló ar faochán Saeilge; an púcaí ba mò oibríus i gcomháit aitheandána na Saeilge ná nac páirtear agus Suaileacat na Saeilge rothair aibhír leigheasacht Saeilge aonair.

Níor eispeadh cló ar Saeilge faoi dhoifneach de bhí nár ham na taoisigh Saeiléireachta oileáine na gaeálach; féin am sunnta círpáil gnótha na tíre i gceart i láthair na Scaillitíseach ní páis meast fearta apá an tseangán ná éiteam iuptí ag daoname le 'tobairt gnáip' opta.

Ní féidir leis an cló agus na clodhóireacht Saeilge a riomáod ampreo ce sup píu ait e níor déanai. Ní sá a phás aí sup glao Connacht na Saeilge leis an Gaeálach Saeiléireach, agus sup árdaon aí cló pín inbriathair Saeilge náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Ní páis an cló Saeiléireach ag fumóir na clodhóireacht Saeilge aí sup píu, ní a cinn bac aí sup. Cómhaimh leis an rím ní páis an clodhóireacht Saeilge aí sup gnáip agus teabhar a círpáil náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Ní páis an cló Saeiléireach ag fumóir na clodhóireacht Saeilge aí sup píu, ní a cinn bac aí sup. Cómhaimh leis an rím ní páis an clodhóireacht Saeilge aí sup gnáip agus teabhar a círpáil náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Ní páis an cló Saeiléireach ag fumóir na clodhóireacht Saeilge aí sup píu, ní a cinn bac aí sup. Cómhaimh leis an rím ní páis an clodhóireacht Saeilge aí sup gnáip agus teabhar a círpáil náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Ní páis an cló Saeiléireach ag fumóir na clodhóireacht Saeilge aí sup píu, ní a cinn bac aí sup. Cómhaimh leis an rím ní páis an clodhóireacht Saeilge aí sup gnáip agus teabhar a círpáil náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Ní páis an cló Saeiléireach ag fumóir na clodhóireacht Saeilge aí sup píu, ní a cinn bac aí sup. Cómhaimh leis an rím ní páis an clodhóireacht Saeilge aí sup gnáip agus teabhar a círpáil náir positear ó róm sup bunúsach an réist.

Tionnscaimid leis an dréacht seo sreacht alt ó choimhfhreagarthóir spesialta ina geuirfear síos ar oibríu an Gháim is ar na fáthanna nach bhfuil ag eirigh leis freastal ceart a dhéanamh ar fhoillsiú na Gaeilge; agus ina molfar leigheas.

Agus píce ag obair ann aict tá go leor acaí gnáip ag obair apá an bhochtónach Dáil Éireann. £7,037 coftar na Fóinme na hOlláir 1933-34; £7,562 an coftar i mbliana.

COMAÉT TEORANTA AS AN SÚM:

Cuirte Roimh an Oireadach i an Súm agus marú le tosach na Láimhrepibhinn, an eagascónaileacht agus viol na n-úsgaor ta comáit iomlán as an nSúm taobh iptis de piabla na Roinne fan. Ó ÉASOIR AN FOILLÍSEDE, ÁMÉACÉ, NIL AON COMAÉT SUP PIÚ A LUAD AG AN NSÚM.

Seo mar obairgeann ré. Ceannuis eann an Súm Láimhrepibhinn ó ugoar eigin, agus illmhuigeann píos doir do náclodhóiri i. Nuair atá an Láimhrepibhinn ullamh cuipteár go h-Oiris an tSoláthair i aon reacastar na propaí a ceapáit agus luac a leasach apá an leabhar níl pínn comáeta as an nSúm fearta apá a foillí.

Cuirte Roimh an tSoláthair i 'reuaime' de Láimhrepibhinn atá ag fanúint apá clodhóiri é. Aict ni reuaime cothrom é taobh go hOiris do ríomhaí as an Oiris úd tosach a tabhairt a' son Láimhrepibhinn píe fada gessaí apá a láthair é aon náir sup man leir.

URSCÉAL NÓ ACT?

Sí Oiris an tSoláthair a gheibhinn clodhóiri do gac positearán Stáit. Tíortha a clodhóireacht aictanna an Oireadach — agus 'Cípe' apá clodhóir leitheada oifigiúla. Iadraí an foillíseamh tuaraghábhála na gComíúní n-eagair agus a cuimhneann foirmíseach iarratais apá aigeas iomláontach apá fáil. Is éan a cuimhneann Diarróireachta na hOlláir agus cíobháimh na n-ub apá fáil. Táonn na páipéis sealá agus páipéisí reponnusige tréan Oiris mar aon le tuaraghábhála na Ranná Rialtais.

Ní aon iongach mar pín, nuair náir órúil óróu fé leit ag Oiris an tSoláthair tosach a tabhairt o'foillíu na Saeilge, go mbíonn moill apá a foillí.

Mackintosh's

ROLO

Sáip-Cumarsc

Tarfae agus Seacraithe
bain triail ar!

Bíonn moísa le déanamh as oifigeach eisín iompi foillí tuaraghábháil fé lion na gceairc fa cíp agus foillí ríogaí eisín litriochta. Tugtar tosach aíté don tuaraghábháil — ír mó an reant go dtíosrái ceirt Dála fé muna mbeadh fé an fáil san moill.

Is feáidh leis an clodhóir tuaraghábháil na gceairc leis. Ni veiro an méid céanna dearmadaí cló imp na propaí i a deadh gan rochtan Saeilge; tá foileann leigheasach propaí níos mó in Oiris an tSoláthair ná mar atá ra Súm agus veiro an propaí apá air níos tuaithe aige — caillíunt aitíos don clodhóir é gac lá go mbíonn líne cló ag fanúint len a ceapair go háigéidh nuair atá an motal fém gann mar atá ré fé lárta.

VIOLAIÓCÍ ÍSEAL LE CLÓDÓIRI.

Ní violáin Oiris an tSoláthair an méid céanna íp a violáin gnáthúine apá clodhóireacht — tá meaptuigéachtaí cothair clodhóireacht fortasach go buan aca eun gac meaptúcan a repóir. Sén tosach aca apá rin ná nac moineann na clodhóiri i. Nuair atá an Láimhrepibhinn ullamh cuipteár go h-Oiris an tSoláthair i aon reacastar na propaí a ceapáit agus luac a leasach apá an leabhar níl pínn comáeta as an nSúm fearta apá a foillí.

Cuirte Roimh an tSoláthair i 'reuaime' de Láimhrepibhinn atá ag fanúint apá clodhóiri é. Aict ni reuaime cothrom é taobh go hOiris do ríomhaí as an Oiris úd tosach a tabhairt a' son Láimhrepibhinn píe fada gessaí apá a láthair é aon náir sup man leir.

NIUARTEASCAIRN NÓ ACT?

Seo mar obairgeann ré. Ceannuis eann an Súm Láimhrepibhinn ó ugoar eigin, agus illmhuigeann píos doir do náclodhóiri i. Nuair atá an Láimhrepibhinn ullamh cuipteár go h-Oiris an tSoláthair i aon reacastar na propaí a ceapáit agus luac a leasach apá an leabhar níl pínn comáeta as an nSúm fearta apá a foillí.

CURSAI I gCÓIR FÓ-CHEIMIDHTHE

Na mic léighinn bhos ag freastal na geúrsai i Sgoileanna agus i Ranná Leighinn agus Choláiste is féidir díobh a láin duaiseanna luachmhara do ghnóthughadh.

BARÁNTAIS

Tugtar Barántais ins na ranná seo léighinn: Cuireadóireacht agus Foraioiseacht, Tráchtáil, Eacnamaidheacht, Innealtóireacht, Leictreach agus Mheicéancéamhail, Geograiph, Galraí Ban, Stair Phimteóireacht na hEórpa, Sáinte Pheoblidh agus Léigheann Comhdhaonnachta (Ph. D.) agus an Dochtúireacht Cheoil (Mus. D.) d'fhangáil.

ON GLÁRADÓIR, COLÁISTE NA TRÍONÓIDE, BAILE ÁTHA CLIATH.

B'FÉIDIR NÁ LÉIGEANN TÚ

INDIU: Ní aon ríomhaí aitáin ag círpas rpóir, séilleagán, uicrioch, tirlí, geapá-reáite, tuaraghábháil agus círpas na h-Eipeann agus an t-riail móir. Le fáil gac pe Sácaimh, 20. an cíp. Síntíúr blána 10/6.

AN SÍLÓN: Páipéis 'n-a mbíonn náir, airtí, geapá-reáite, tuaraghábháil agus círpas na h-Eipeann agus an t-riail móir. Le fáil gac pe Sácaimh, 20. an cíp. Síntíúr blána 6/6.

AN T-UILTAÍC: Miopáán do Saeiléireach, 'n-a mbíonn náir, airtáin, teacanáid náir aor ós, tirlí. Le fáil i láp gac miopáán. 30. an cíp. Síntíúr blána 4/-.

ARASÁID: Páipéis 'n-a mbíonn náir, airtí, geapá-reáite, tuaraghábháil, le fáil an céad lá de gac mi. 30. an cíp. Síntíúr blána 4/-.

AN SAEI ÓS: Miopáán do Saeiléireach, agus do Saeiléireach, 'n-a mbíonn náir aor ós, tirlí. Le fáil an Dáiléireach, 12-18 blána. 30. an cíp. Síntíúr blána 3/-.

TÍN NA NÓS: Miopáán náir aor ós, pictíúr, vaise, spinn, reáite, amprán agus rpóir. Le fáil an Dáiléireach, 12-18 blána. 30. an cíp. Síntíúr blána 1/6.

AN TIMCHIRE: Timcheallán náigéarán páircáit. 20. an cíp. Síntíúr blána 10/-.

Gac eoláir 'n-a mbíonn te fáil ón Rúná, Comhdháil Náisiúnta na Saeilge, 29 Spáis ioc. Uí Conaill, Át Cliath.

Síntíúr blána 21869.

COMHDHÁIL NA
gCEILTEACH

ROPARZ HEMON

Tionólfar Comhdháil na gCeileach i mBéal Cliath i mbliana san am céanna le Ceiliúra Leath-chéad an Oireachtas.

Cén sórt ruda í an Chomhdháil agus cathain ar bunaíodh í? Tá sí timpeall comhaois leis an Oireachtas fein, agus bunaíodh i le teangmháil nios dlúithe a chothú idir na Ceiltigh. Chuige sin tionóladh comhdháil gach bliain ó shin ach amháin le linn cogaidh. Tá buanchoiste idirnáisiúnta ann a shocraíonn ionad na Comhdhála, pioca in Éirinn, in Albain, in Oileán Mhanainn, sa Bhreatain Bhig, sa Chorn-Bhreatain nó sa Bhriotáin é. Bíonn toscáiri i láthair ann os na tiortha Ceileacha uilig, agus bionn caidreamh agus scléip, léacataí leánta, ceol agus rinnce acu gan trácht ar fheadh agus drámaí—oiread a lionfadh trí seachtaíne in aon tseachtaí ghairid thaithneamhach amháin sa tSamhradh.

Ní rabh an Chomhdháil in Éirinn ó 1934 i leith, nuair tháinig scata mór Albanaigh agus Breithnaigh, gan caint ar na seancháirde ó Oileán Mhanainn. Ba thruagh nach rabh puinn ann ón Chorn-Bhreatain, mar dob iontach na comhdhála a sholáthraigh muintir na tíre bige sin arís agus arís eile. Is féidir a rá go bhfuil an Chorn-Breithnais marbh le céad bliain anuas, ach ós na scribhinní deineadh í a aithbheochaint. Tá roint leabhar scríofa ag R. Morton Naure, agus do léiriódh dráma sa Chorn-Breithnais don Chomhdháil tráth.

Táimí ag súil le toscaireacht mhaith ón Bhriotáin i mbliana. Táimí ag trúth le léacht ó Roparz Hémon, an scoláire agus an scríneoirí mór. Tá Roparz Hémon óg go leor fós mar nach rabh ann ach mac léinn nuair a thug sé cuairt ar Bléa Cliath i 1925. Chuir sé iontas orainn ag an gComhdháil sin a shoileáire is a liofa bhí an Béalra aige. Tá eolas maith aige ar an mBreithnais, dar ndó, agus is féidir leis Gaeilge a léamh.

Tá aon bhall lag amháin ag baint le Comhdháil na gCeileach —ní mór dóibh feidhm a bhaint

SGEAL NA nOLLSCOL

Ó'n ár dtuairisceoir.

Is iomdha trácht a deintear ar thuairmí an Chairdenéil Newman ar oideachas Ollscoile. Ach is beag ollamh nó léachtai a thugann aon áit do Stephen Leacock. Ollamh le Géilleagar a b'eadh é, in Ollscoil McGill, i gCanada, agus chaith sé suas le dachad blian ann. Scríobh sé roinnt mhaith aistí ar chúrsai ollscooilochta, agus is fiú go mór d'aois foghluma an lae inniu iad do scrúdú. Ag trácht dó ar fhás na n-ollscol ó na meán-aoiseanna i leith, luadhann sé an slí in a dhein Annraoi VIII i Sasana iarrach "chun mathíúnais do cheannach." Pious benefactors sought to balance their sins against their munificence. Thus in the name of Christ arose the tall towers in Oxford to cleanse the soul of Henry VIII. This was the first College deficit. Agus bhi saghasanna nua léinn ag fás freisin—Leigheas, Cruineulúocht agus sa deire, Géilleagar a gus Tráchtáil. Tháinigh Ré an Airgid agus b'éisín dos na h-Ollscoileanna freastal at thioránacht na n-ísealacme, 'with the sheer colossal power of their accumulated coppers', agus tosnuódh ar 'tortha' a éileamh ar lucht na n-ollscol. B'éisín ádhmhair 'practiciúla' do chur ar curricula, b'éisín 'éifeachtúlacht,' 'eagraiocht,' 'córás,' do thais-beaint. Ach tá ceist ag Leacock 'Can you organise a soul?' Agus tá freagra aige. 'On the more rigid and mechanical studies of medicine and science, the new influence brought chiefly good. But on the faculties of liberal arts it broke with its full devastating effect. These are intangible things; they are not physical; they depend on an idea. Learning for learning's sake cannot survive amid a tumult of

as Béalra de ghnáth. Ní theipeann riámh ar lucht na nuachtáin magadh a dhéanamh faoi sin. Ach dá mbeadh teangmháil nios dlúithe idir na Ceiltigh, bheadh breis Gael in ann Breithnais agus Briotáinis a labhairt agus breis aca san ag labhairt na Gaeilge. Fá láthair tá rang a siúl ag triocha éigin ball de 'Plaid Cymru' atá ar a ndicheadh ag foghlaim na Gaeilge. Beidh anso fá Choimirce an Chomhchaidrimh in am le bheith páirteach in imeachta na Comhdhála Ceilti.

Tá coiste ag obair anso fá cheannas an Phrímh-Bhreithimh. Sí an t-Ollamh Una Ni Fhaircheallaigh an Rúnaí Idirnáisiúnta agus tá an Giúistis Micheál ó Lionáin ina chistéoir.

Tá súil againn go mbeidh sé ar ár gcumas seachtaí fhíor-inspíse a chur ar bun do na Ceiltigh eile, ach thar gach rud eile tá súil againn go mbeidh sluagh macléinn Éireannach ann le teangmháil a dhéanamh le toscáir óga ós na tiortha eile. Ní thagann an oícad seo acht uair in aghaidh gach sé bliana, mar sin bainfimis feidhm aiste.

OSCAR MAC UILIS,

Rúnaí Comhdhála 1947.

students' clubs and students' activities, a fierce and continued excitement of contested games, enthusiastic politics, student elections and mimic journalism. Student activities are destroying the student.

Caithfidh mé admháil gur fearr liom Leacock ná Newman. Tá saol McGill deich mbliana ó shoin níos cosúla le saol an lae inniu in Éirinn ná mar atá Oxford céad blian ó shoin.

TEACHTAI CHUIG PAX
ROMANA.

Tar éis an ualaigh sin de bhogadh dem' ucht, tig liom fáth a rádha a innsint. Tá an rud céanna ag tarlúint in Éirinn is a tharla i gCanada, do réir deallraimh. Tar éis na suime go léir abhí le déanáig macaibh léinn i gcúrsai eagraiochta eadarnáisiúnta, táthar tar éis craobh de Pax Romana do chur ar bun i C.I.A. Chaith Breándán Ó Nualláin, Uachtarán CTM an choláiste sin, tréimhse sa Róimh mar theachta do Chomhdháil Pax Romana ó Cumann Chaitealacach Ollscol Éireann. (Sin ceann nua duit!) Bhí in a phochair Irene nic Fhionnagáin, ban-leas-uachtarán. Ní h-ionann agus Comhdháil an Chomhchaidrimh, ni raibh móran ama acht chun saoil soisealta a chaithheamh. Mar tosnú ar an lá, b'éisín éirghe ar a leath-uair tar éis a sé, i gcoír machtnaimh spioradálta, ar a seacht! Bhí cruinntíte ar siúl ar feadh an lae go léir beagnach, go dtí meán-óiche uaireannta, agus ní raibh ach dhá uair a chluig achtu chun roinnt bhídh a ghlaichadh! Bhí 'soiré' achtu oiche amháin, ámhthach, agus chuit teachtaí na h-Eireann túis leis, le 'Druimhionn Donn Dilis' a chanadh!

Agus le linn na h-ama chéanna bhí Seamus Ó Fríghil, ó Choláiste na Rioghna, atá anois na Uachtarán ar Cumann Mac-léinn na h-Eireann, ag Comhdháil an N.S. i Léapholl. Deir Caoimhghín de Burca liom go mbiódh an 'machtnaimh spioradálta' ar siúl i Léapholl ar a trí a chlog, a.m.

SPORT IN IOLSCOIL NA
RIOGHNA.

Bíonn fóirne peile, lúthchleasa, badóireachta, diospóireachta, etc., etc., ag preabadh ó chúige go cúige idir na h-ollscoileannaibh, ní fiú amháin ó thír go tir, ó deire an chogaidh i leith. Táthar ag aithbheochaint 'Global' choláiste na Rioghna imbliana. (an t-aonú lá fishead Aibréan L-lá!) Is suimiúil le tabhairt fé ndeara an slí in a dheineann siad an global seo do

I MBÉAL AN PHOBAIL—I.
ROIBÉARD Ó BRAONÁIN
Nua-Stiúrthóir Fóirleatha

[Scéala Eireann]

Grianghraif] [Scéala Eireann
ROIBÉARD Ó BRAONÁIN

Enniscorthy's in flames and old Wexford is won . . .

Munar thárla an scéal go direach mar sin Seachtain na Cáscá, 1916, ní ar Roibéard Ó Braonáin, Stiúrthóir nua ar an Stáisiún Fóirleatha bhi an locht. Tá a phios nár rinneadh an Éirí-Amach ach sa dá áit, Bleá Cliath agus Inis Chorthaidh. Chuaidh an Braonáin agus a chuid comrádaíthe, fir-sliocht Buachaillí Loch Charman, amach ag troid go calma, agus rinne seasamh maith.

Tar éis na troda, tugadh breith bás air, ach maoláidh ar an mbreith, agus cuireadh ina phriúisúnach go Sasana é.

Bhí cúram tábhachtach air fán gCéad Dáil. An cleachtadh bhí fáite aige agus é ina nuachtóir ag an Enniscorthy Echo, sheas sé dō agus é i mbun na Poiblóchta. Níos deireannáí fós ina shaol fuair sé deis eile ar oibriú ag nuachtán, nuair a bunaoidh 'Sceála Éireann.'

Fá 1920, bhí sé ina Fho-Rúnaí ag Roinn na nGnaithe Eachtracha, agus arís sa mbláin 1934, chuaidh sé isteach sa Roinn chéanna, nuair a cuireadh mar Rúnaí go Washington é.

Ar na cailíochta atá aige do Stiúrthóireacht an Radio tá an bháidh atá aige do lucht scrinéireachta, mar ba scrinéor é fein. 'Oiche mhaithe agat a Mhic uí Dhomhnaill,' dráma a bhfeictear aistriú go minic i nGaeilge air, agus 'The False Fingertip,' scéal lorgaireachta, an saothar is mó bhfuil eolas ag an bpobal air. Agus ar ndó ba choir go mbeadh báidh freisin aige le lucht cainte, mar is togha ranconteur é fein.

riaradh. Glacann na dámhanna éagsúla ceantair éagsúla sa chathair, chun airgid do bhailíú ionnta, ní h-ionann agus na coláistí eile.

Béidh fáilte ag Cáirde Chomhar romhat ag
CÓISIR GHARRAIDH

a tionólfar ag
Teach na hÁrdpháirce, 37 Bóthar na hÁrdpháirce,
Ráth gCearr, Baile Átha Cliath

DÉ SATHAIRN 7Ú MEITHEAMH, 1947, AR 3 p.m.

(le caoin-chead P. S. uí Éigearaigh agus a bhaincéile)

ar slánú chúigí bhláin do Chomhar

Tae agus caithreamh aimsire
Coimh cheoil Damhsa fán
aer

DUL ISTEACH

Taspántas agus caint ag
P. S. ó hÉigearaigh ar rogha
dá chuid leabhar

1s.

CURSAI REATHA

AITHIRNE

DEIRE NA GAELTACHTA?

Tosach maith leath na hoibre, adeir an seanfhocal, agus más fior é sin ní haen chúis sástachta dhúinn an tosach ata déanta ag an Dr. Ó Riain. Tá sé i mbun an dá roinn nua a cuireadh ar bun chun aire do thuirt do shláinte agus leas sóisialach na ndaoine agus deirtear linn go bhfuil sé ag obair go dian chun pleán generálta do cheapa. Nil an pleán le fiscint fós agus caithfeam fanacht go dtí go mbeidh sé le fáil. Ach idir an dá linn tá rud nù dhó ráite ag an Aire agus ní haen deaghtuuar iad. An chéad rud a chuir imní orainn an méid a bhí le rá aige i dtaoibh na Gaeltachta nuair a bhí sé ag caint i nGaillimh cúpla mí ó shoin. D'admhuigh sé go raibh na daoine ag tréigint na Gaeltachta go tiubh ach, má ba léir don ndochtúr go raibh an galar ann, is baelach ná raibh aen leigheas le tairiscint aige. Connacathas do, áfach, gurbh fhéidir go bhfanfadh na daoine age—baile dá mbeadh deiseanna níos fhearr sna tithe aca, uisce reatha agus mar sin do. Dar ndó, nil aen staitistiocht againn ar na fáthanna a spreagann daoine chun an Ghaeltacht dhágáil, ach chuirfeadh sé iúna ormsa, agus ar gach aineen eile go bhfuil aen eolas aige ar na límitéir sin, dá bhfágfaidh breis agus 5% i toisc ná fuil na tithe ann direach chomh compordach agus tithe na cathrach. Nuair a gheibheann daoine óga sa Ghaeltacht aen chao chuige, ní bhionn aen leisce orra cúram tí gan aibhléis nū uisce reatha do thuirt orra féin. Dar ndó, bhfearr leo i bhfad na gléasanna san bheith ann, ach ní fhágfaidh a náit dúchais toisc ná fuilid le fáil. Sé an rud atá ag mille na Gaeltachta ná gan sli bheatha cheart bheith ar fáil dosna daoine ann; céin mhaith dhuit aibhléis nū uisce reatha do bheith id thigh agat nuair ná bionn do dhóthain teacht isteach agat chun bia do cheannach dod chloinn? Is baelach nach le leigheas an uisce a cuirfear deire leis an ngalar so.

Ní gnáthach go gcuireann lucht an Rialtais aen ró-shuim sna rudai a bhíonn le mola ag Séamus Ó Diolún—agus cé thógfadh orra é? B'oil an comhartha, mar sin, é nuair adúirt sé go ndéanadh sé machtnamh ar an rud a mhol an Diolúnach sa Dáil le déaná—nár cheart go mbeadh pá diomhaointis le fáil ag fear singil. Ní díúrt sé direach céin socrú nua a bhí na aigne aige ach thuig irisí airithe ón méid adúirt sé gur mhaith leis go gcuirfí campai oibre nū a leithéid ar bun. Béidir gurab ag déanamh éagóra air a bhiodar, ach bheadh an scéal níos sásula dá ndéarfadh sé féin agus an tAire céan scéim a chuirfidis i náit na scéime atá fé láthair ann. Is cinnte gur mhór an scannra é go bhfaghfadh duine airgead gan obair do dhéanamh—ach tá teipithe glan ar an Rialtas obair do chur ar fáil dosna daoine, go mórmhór sa Ghaeltacht. Má cuirtear deire leis an dole, gan scéim fhóntha do chur na áit, is mór an méadú a thiofaidh ar an imirce.

CRAOBH NA MÉIREANN I NUÁ EABHRACH.

Beidh a lán daoine mí-shásta leis an socrú a dhin Comhdháil Ch.L.Ch.G Domhnach Cásca, gurab i Nua Eabhrach a bheidh cluiche ceann-

nais Chaobh na hEireann imblíana. Tá lá an chluiche sin mar fhéile náisiúnta le blianta anuas; socrúonn lucht na tuaithe a dturasanna go Baile Átha Cliath i dtreo is go mbeidh ann chuige agus castar seanachairde ar a chéile ann. Sé an t-aen ghearrán a bhíodh le clos le déanáí ná go raibh sé chomh deacair sin teacht ar thicéid dosna seastáin. Agus anois tá socrú déanta sa tstí ná ficsidh aeinne ón dtír seo an cluiche i n-ae' chor, mar is beag duine go mbeadh sé d'aga is do ghustal aige an turas ar Nua Eabhrach do thuirt. Nil sé cinnte féin go bhféadfaí é chraola go sásúil.

Rud eile dho; tá ana-bhael ann gur mó d'easonóir ná d'onóir a gheobhaimis thall do bharr an chluiche. Tá éagsúlacht stíle ag déanamh ana-dhiobhála don bpeil fé láthair; is geall le cluiche nua an stil Ultach agus cuireann sí as go mór dosna conndæthe eile, go mórmhór dosna Muimhnigh, sa tstí go mbíonn an iomarca feall ann. Ba ghránná ar fad é an

AN COMHCHAILDREAMH

COMHDHÁIL 1947

(fá choimirce Chumann Gaelach an Choláiste, Coláiste na Trionóide)

sa

CHEATHRU RUA

31ú Iúl go 7ú Lúnasa

ábhar

EALAISON IN ÉIRINN INNIU

Gach eolas ó—

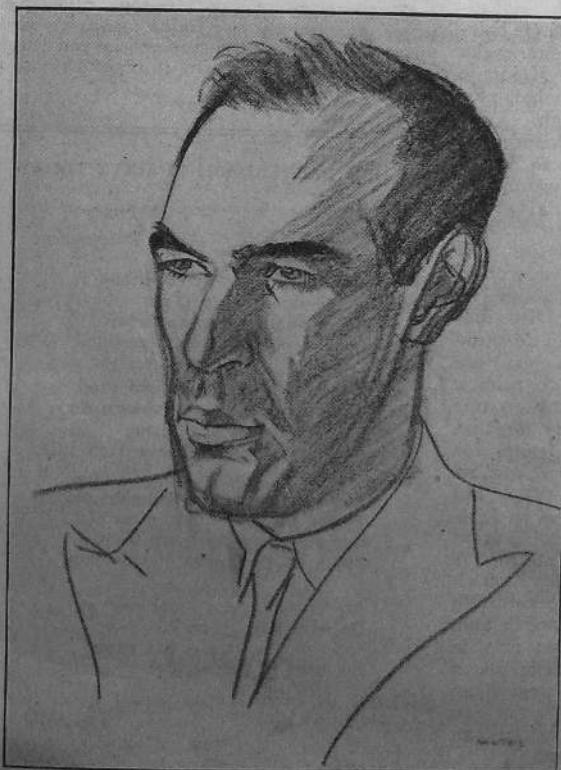
Rúnaí na Comhdhála, 2 Coláiste na Trionóide,
Baile Átha Cliath,
Rúnaí an Chomhchaidrimh, 31 Páirc Lansdún,
Baile Átha Cliath,
Nó ó Reachtaire Balchumainn.

cluiche idir Chiarrai agus Aondroma anuirig agus bhí cluiche mí-shásúil eile ann Luan Cáscá idir Cho. an Chláir agus Doire. Caithfidh lucht stiúrtha an Ch.L.Ch.G a misneach do glaca agus rialacha níos soiliúre do dhéanamh agus iad do chur i bhfeidhm go daingean; go dtí go ndéanfar san, níor mhaith liom go n-easportálfai an pheil Ghéilach.

Dha Dhan

Le

Máirtín Ó Direain

BÍOD ACU SIÚD

Is beag ná spéiceann
Ais ruibal an dealairg tú
'S do ceann go h-áro,
A spéiceann aé cruaúar
Is gnáth a comhseapáin
Ná a spéiseas coindé
Ó imreacáit Rioseanda
So leigheas do chuidé ónú
Beirt ari aon nár aé go dúin,
Aé bíod acu riú.

Bíod vo ceann go h-áro,
Mai i' beag acu
A éuala vo feasct sáipe
Mai éuala mire,
Ná a connac le na linn
An deas seal gáin éusgar taicneamh
'S mé raoi spaoireacht,
Ais an imreacáit Rioseanda,
'S ag an ngnáth a comhseapáin
Aé bíod acu riú.

SCOIÍTE

Ári n-airgeadais bíod,
'S a n-airgeadais riú,
In achrann leir a' raoi,
Ais corraibeacht leir a' Seapais Lom.

Áitear oíche bíod
Nuair doib' eolt náib'
Péile éamain na h-áin,
'S foicsear oíche bíod
Ais baint ceapá
De neart na noíl.

Cóis an feap reo teac,
'S an feap úo
Claróid ná raoi,
A mairg 'na dairid
'S a comhseap a cumhne buan.

Sinne a sciam
'S clann a sciam,
Oínmh i' éigin
Comhaidé a déanamh
In spur ó daoine
A teaspáid eisir
Ari an mbíonn anuas.

Bíod cumhne oíann go fóill,
Bíod cumhne oíann
Raoi uaslae neannais
In ár noidis in oíris reidir.

Foilítear "Comar," iarr an Comhairleoirí, ar an éan lá den ní.

Teampaí fíghaicta le páil ón Rúndá, 38, Spáid an Fheirtéige, Áit Chiat.

Cuirtear tréasta chuis an Easaíleóirí, 38, Spáid an Fheirtéige, Dáile Áite Chiat.

An Scoil Ceilteac

Mar fhreagra ar cheist a cuireadh air sa Dáil le deireannas, i dtaoibh Ollamh de chuid na hInstitiúide Ardleinn a éiri as Stiúrthóireacht na Scoile Ceili, dírt an Taoiseach go rabh sé de pholasai ag an Rialtas gan cur isteach ar ghnaithe na hInstitiúide. Is beag duine réasúnach nach n-aontóidh leis an bpolásai sin. Ni fhéadfadh bláth a theacht ar shaothar scoil árdleinn dá mbeadh an Rialtas ag cur isteach ar a cuid mion-ghnaithe. Sa gás seo, ní gá don Rialtas ach féachaint chuige go gcaitear airgead an phobail go ceart chun cuspóirí na hInstitiúide a chur chun críche.

Ach ta comhacht eile, agus freagarthacht eile dár reir, ag an Rialtas i leith na hInstitiúide. Is aca atá aihmheanna gach scoile ar leith dí a leagan sios. Leagadh sios go cruinn iad i gcasána Scoil Ceili. Ar na haidhmeanna sin bhi

"(b) Staidéar a dhéanamh ar ghrámadach, ar fhoclóireacht agus ar fhiollaiocht na Sean-Ghaeilge, na Meán-Ghaeilge agus na Nua-Ghaeilge."

"(c) Foghraiocht beochanúintí na Gaeilge do scrúdú agus an Ghaeilge mar a labhartar i do chur ar breacadh.

"(d) Logainmneacha na hÉireann do bhailliu agus staidear a dhéanamh ortha.

"(e) Seimináir, cóchomhairli agus léachtaí, maidir leis na teangacha Ceilteacha agus maidir le litriochta na dteangan sin . . . do bhunú." (Acht um Institiúid Ardleinn B.A.C. 5. (1)).

Maidir le (d) is cosúil go bhfuil glaetha leis ag an Rialtas anois nach ndéanfaidh an Institiúid an obair sin, mar tá (le hairgead an phobail) Coimisiún Logainmneacha bunaithe agus feisithe aca ó shoin. Maidir le (e), chomh fada agus is eol don phobal, níor bunaíodh a leithéid sa Scoil Cheilitigh.

Maidir le (b) (chomh fada is a bhaineas an scéal le Nua-Ghaeilge) agus le (c), na haidhmeannai is tábhachtai agus is práinní fá láthair, céard rinneadh? Chomh fada agus is eol don phobal níor rinneadh ach trí leabhar bheaga ar thri fhochanúinti a fhoilliú. Ni féidir a rádh cé fáth go ndéanann na scoláirí Ceilteacha atá ann failli sa Nua-Ghaeilge, nó cé fáth nach bhfuil tuilleadh scoláirí Nua-Ghaeilge ann. Ach tá tuairim againn de chuid de na fáthanna nach ndéanann an Institiúid staidéar ar an Nua-Ghaeilge, cé go rabh a leithéid de staidéir de chúram ortha do réir na hachta. Sé an Rialtas a cheapann ollamhain san Institiúid. Sé an Rialtas a leagan sios coinniollacha seirbhise, lion, tuarastail, etc., na n-ollamh (acht um Institiúid, etc. 8 (4)). Mátá ollamh le ainmniú san Institiúid, sé an Rialtas a ainmneoidh é agus a chuirfidiú círam aird air. Mar sin, más mian leis an Rialtas go gcuimsí aihmheanna na hInstitiúide i gerich maidir le staidéar na Nua-Ghaeilge caithfidh siad ollamh le Nua-Ghaeilge a cheapadh ann. Mátá cheapann siad a leithéid, agus más le staidéar na sean-staire, ní na fisiochta a chaitheann sé a chuid ama (agus airgead an phobail), ní féidir leis an Rialtas an fhreagarthacht a sheanadh. An t-e iocas an phobaire, is aige atá glaoch an phoirt.

"Comar" Chuis Óláin

Leir an eagán reo comóráinn COMAR a chuisíú i dteideal. Cothrom an amha reo chuis Óláin ó roin nuair a bhí an eogáid dorcha ró Lán-creol a éamh muioi ar an faol, "agur tuag an báir ór ar scionn" mar aonáin ag an am. Cuir muioi nómáin go dtarlaíonn COMAR, comh fada i n-éigseofas iarr na fathair, "ábhar téite inphréire na Sængedóirí, theoiri don náiríún ar chéitíteanna na linne reo, air do luict iolchoile carpeann a déanann lena céile, agur griseasán cún feidhm a daint, ar mhaicte leir an náiríún, ar an láinn atá oíche agur an éiliféid atá ionta; agur dromán liceara do éis, go mór-mór do repbliéidí Óga." Ni sac domhain a cheoil go mbéas faol fada agam, le freastal ar na corróiní ár-thóraíada reo, ac n'éigis inn an tuag mhafras a feadáin go uici reo is tá iontaodh agam anois, cap mar bhi mian, ná aon laom síombhuam atá a bheú agam.

Tá a Lán loingeanna ar COMAR agur tuigean muno fén iad comh mait le duine. Tá rí pól-beag agur pól-daoir, binni eagsúil an repbliéidíreacáda eagoisíomh ann, agur iarr deacair go minic a feiceáil cén teagasc atá le tabairt ag COMAR i dtaoibh ceirteanna móra náiríunta. Óláin ainnsean iin támáid bhróiní ar agur meafarainn go bhrut a chuir agam.

Nuair bunús COMAR ni fadh de gnáth-éigseofas ann aic AR ÁSÁID, an CULTAC agur AN SLÓR. Tá feabhas iad ná tréimhseacáin reo ba le déaloidear agur propaganda agur tuairisci ró gluaiseacht na Sæilge i mór a luig a mbáid, níos a fágas iad go minic san gréas doin té nac fadh páistí in obair na haitheoceaná. Cuir COMAR nómáid eagsúil liceara a coinneáil agur gream fáil ar repbliéidí agur ar léitheadóisí taobh amuig den oíchea deas vúrpáctas. Tugadh raoiúinte tuigeaní do na repbliéidí, níoscaid iad, agur pinnéad cíupam faoi leit de mairíu na hípire tré feidhm a daint ar daonna, grianhsrafa agur raoiúinte easlais, iarr tré fialciúirí an clódóra, an CIARRAÍOC TEO. Ba é COMAR an éasáid iarr Sæilge a minne na neite reo go rearta, iarr na coraoi ní padh repbliéidí riuit gann, iorú aonúine Óga agur aonúine go fad a gclú deanta. Ni padh tacaisí an pobal in earnam aic oíchea, iarr bi COMAR beo ar éannaí a léitheadóisí iarr tré fós-paloit luic gnótha go dtí le goirne nuair náiríus aonúiseas cíupáidí clódóireacáda comh mór iin náiríus poláid glaoch le neontaí Stáit.

Tá ait an-tabáctas ag an léitheadóireacád a faol on lse inniu, iarr mór tá an gnáth-óine ag fáil le rium a cupa ró Sæilge coifear go leor tréimhseacáin mait mór a cupa ar fáil do ionúir go mbéid rí : noin a óiní ró léitheadóireacád ró fáil ró teangeal rí. Tá cíupáití ag COMAR sup ríomh tréimhseacáin gréimíún nua-impresára a cupa amach i n-Sæilge iarr go léithead a leithead, tá eagsúil liceara leageas ríomh aige, iarr tré oíchea iin repbliéidí rónnta bairistí mór-tímealsí aic cupa bhrútar aonú leathanú mór a déanamh ar repbliéidíreacád na Sæilge. Ni deas fán.

LORD BALDERDASH IS SIXTY TODAY

—Irish Times

—Irish Independent

Maing nac bhrut ma doic mór
in ionad de pór nac píu
Óig céilead a pá ar an Tímer
So padh ré rearta bhuam inniu.

Úfériong sup gealt é lena faol
S' cubaír lena héalt ó vúb go vúb
ní hí pín an fócal iarr mó
Aic é beic rearta bliam inniu.

Úfériong sup ionann gnúir vo piar
S' oon tiapna iarr mói clú
Nac cuma pín, a mhuine mór
Nuair tá ré rearta bliam inniu?

An gaircúlach a maoibear ré
Ba náip i te spáinn ná éan
—So utáin leis a beit fean
So bhrut ré rearta bliam inniu.

C. O. N.

BEAN COIS FÁINNE
le Dearbhúin Mac Siúanna

Tá níodh eile ann, áfar, agur ré iin go motuimh corrui anois i ngluaiseacád na Sæilge atá in earnam le padh fada, agur sup oígs iin náiríus poláid éigin ag COMAR agur ag an Comhairleoirí ma gheint. Tagann lionaí agur tréasád do péipeas iarr le padh fada, agur sup oígs iin náiríus iontais iarr go mbéas cíupáirí na teangeal aír lass-tréasád tréas iarr le padh a gclú deanta. Tá an taoile aic aonúiseas iarr go mbéid náiríus aonúiseas. Tá pianaise cinnéad ann go bhrut cumhí aipír ag Sæilge iarr go bhrut comhairliú agur comiontaobh agur comáontú cíupáití aic iin ait an aigisín agur na náirípeala. Ni péiris nac tabairfear a leithead aon duais.

Iarr sup ríomháblai an comáir a éigus bunnú an Comhairleoirí bá bliain déag ó fom, iarr a cupa ar a cumas fár agur leatáin. Tá ann Tuairpeacáití agur Deirceacáití, Protacáití agur Cartlais, Sæil agur Sall-Sæil, iarr go níodh aonúiseas iarr go mbéid náiríus aonúiseas. Tá pianaise cinnéad ann go bhrut cumhí aipír ag Sæilge iarr go bhrut comhairliú agur comiontaobh agur comáontú cíupáití aic iin ait an aigisín agur na náirípeala. Ni péiris nac tabairfear a leithead aon duais.

—Sup i scolairte na Triondóirí a triondáir an chuaireas.

—So padh cogairteas ó Cumann na Sængedóirí agus cannt leis aige Oideasair le deirceannas ró cíupáití an Sæil.

—Sup capán de Uíag, Labhrá Mac Órláid, Séan Ó hUallach, agur Sæamur Ó Néill aic aon cogairteas.

—So bhrut Comann Nua Órláidíoccá a cupa ar dun ag labhrá Mac Órláid.

—So mbéid Steap na Róinn le Mháill Ó Domhnaill—ar fouthair fiaointe ag fán hír—ar fáil fár i brá.

—So bhrut Domhnaill Mac Siúanna, Cláráidí Órláidíoccá.

—So bhrut Máire Ó Caolan ag obair ag foireann Rannóg an Áireannach, Oifig na hOala.

Smaointe Fa Fhorbairt na Dramaiochta

Conas is féidir drámaiocht na Gaeilge d'fhorbairt? Is dóigh liom nach bhfuil sé fúiriste an cheist sin a réiteach. Agus dá mbéadh freagra cinnte againn, ní bhéadh sé fúiriste é chur i gngiomh. Tá an Ghaeilg fein i mbaol a caille go fóill. Nil thar céad mile duine ghá labhairt mar ghnáth-theagain nár tháinig bearna riámh ina réim. Tá an céad mile sin scapithe i gceanntracha iargúlta ó Thir Chonaill go Port Láirge agus iad scaithte amach ó chathracha agus ó bhaillte móra, na haitteachá gur dual doibh an drámaiocht. Tá na difriochta idir na canuinti chomh mór sin ag Gaeilgeoirí nach bhfuair oideachas fónta sa teangain nach maith a tuigfi aisteoirí ó chúige amháin i gcúige eile. Dá dheascaibh sin an t-agallamh d'oirfeadh ar feabhas do chainteoiri duchais i limistéar amháin ní bheadh sé fóirsteach amuich is amach, mura n-athrófai é, do na haisteoirí ná don lucht éisteachta, i gcúige eile. I dteannta an méid sin go léir, is firic é nach raibh drámadóiri móra ná aisteoirí móra riámh againn a dhéanadh a gcuind oibre as Gaeilg. Nil múnlaí ar bith sa Ghaeilg ag na scríbhneoirí óga go mbéadh fonn orthu tabhairt fé dhrámai do cheapadh; ní Sean-oideas ar bith ann leis an aisteoir óg a spreagadh nó a threorú. Béidir nach cuíos iongantais é, dá bhí sin, nach ndearnadh puinn dul chun cinn san ealaón ó léiriúdha na drámaí Gaeilge tosaigh, dathad éigin bliain ó shoin. Ní miste dhúinn, is dócha, a admháil gur beag ar fad an mhaith a bhi ins na bun-drámaí Gaeilge a scriobhadh go dti seo lasmuigh de chúpla ceann, agus gur annamh ar fad a tugadh léiriú a bhí lán-tsásúil ar aon cheann acu nó fiú amháin ar dhráma do h-aistríodh. Caithfead fein a rá nach bhfacas fós ach aon uair amháin taspánadh d'aon dráma Gaeilge a bhí chun mo shástachtá i ngach uile phointe. Má thárla uair no dhó eile go raibh an dráma go maith agus ealaí na haisteoireachta ag gach uile dhuine de'n bhfoirinn, is amhlaidh a bhí cuid acu agus fuaimeanna na Gaeilge chomh hólac sin acu go raghadh diot iad a thuisint.

AISTEOIRÍ LÁN-AIMSEARTHA RIACHTANACH

Nuar a chéad-chionnac dráma Gaeilge ghá léiriú ag an Oireachtas agus mé im' ghsúr cheapas, agus scriobhas ar pháipéir seachtaíne dá raibh suas an t-am sin, nach ndéanfadh drámaiocht na Gaeilge mórán dul chun cinn go dtí go mbeadh foireann d'aisteoirí oilte gairmeacha lán-aimseartha ag gabháil di.

CIARÁN Ó CATHÁIN

Reuter

Dréacht eolasach ó EARNAN DE BLAGHD

ina bhfaghfar miniu ar na deacrachtaí atá roimh Dhrámaiocht na Gaeilge faoi láthair agus freagra ar chasaoidí atá coiteann; foillseofar an ní seo chugainn tuairimí ó eolaíthe drámaiochta eile ar an mheid atá ráite ag an Bhlaghcdach.

Ceapaim an lá tá inniu ann gur aimsios an fhadbh an t-am úd, agus nach féidir le comhluchtai amatúireacha an gnó a dhéanamh go deo gan amharclann gairmeach a bheith ann, a bhéas ion-churtha leis na hamharclanna Béalra, chun sampla thabhairt doibh agus chun a chur ar chumas na n-údar feabhas agus lochtai a saothair féin d'fheiscint. Ach nil an sórt fóirne a bhí im aigne agam ar fáil áit ar bith go fóill. Nil an t-airgead ag an Taibhdhearc le h-aisteoirí lán-aimseartha d'ioc, agus bionn ar an léiritheoirí thiar bheith ag plé, cuid mhaith, le hamatúirí óga. Nuair a cuireadh ceangal idir an Comhar Drámaiochta agus Amharclann na Mainistreach cheapas go mbéadh sé fúiriste go leor foireann d'aisteoirí a thabhairt le chéile, laistigh de n-a trá ní ceathair de bhliantaibh, go mbéadh an cheárd ar feabhas acu agus an Ghaeilg go maith acu. Nior rith sé liom an t-am sin, áfach, go gcuirfeadh na scannáin isteach go mór orainn, agus go meallfái uainn leithéidi Chiaráin Uí Annracháin, Dhonchna Uí Dheaghda, Shiobháin Nic Chionnáith agus Sheáin Mhic Labhraíd. Niор rith sé liom, ach oiread, go mbeadh sé chomh deacaí agus tá sé daíone óga den tsórt ceart d'aimsíú sa Ghaeltacht le tabhairt go Bleá Cliath ghá dtréineail. Chím, áfach, go n-eireoidh linn foireann fhonta d'aisteoirí oilte d'fhail go mbeidh an Ghaeilg ar a dtóil acu, ach breis airgid agus ama do chaitheamh ar phríntisigh; agus chím, freisin, go bhféadfái a leithéid d'fhoirinn d'fhail níos tapúla sa Taibhdhearc, atá ar chomhghair na Gaeltachta, ach an sparán a bheith teann.

AISTEOIRÍ BHEITH OILTE AR GHAEILG AGUS BÉARLA

Maidir leis an Mainistir do chuireamar romhainn nach ligfimis d'éinne bheith ag aisteoireacht i ndrámaí Gaeilge ach amháin daoine a bhéadh maith go leor le páirteanna ghlaicadh ins na drámaí Béalra. B'hollas dúinn, dá mbeadh foireann againn a chlaodhfeadh le drámaí Gaeilge amháin, gur baolach go mbéadh a gcaighdeán ealaontá-sin níos ísle na caighdeán na príomh-fhóirne. Thuigearm nach aon chabhair do dhrámaiocht na Gaeilge ná don teangain féin a dhéanfadh foireann den tarra grád nó den treas grád dá ghnóthai a bheidis. Agus anois tá, ar a laighead, roinnt aisteoirí againn go bhfuil an Ghaeilg go maith aca agus páirteanna móra Béalra déanta gan locht acu. Nuair a bhéas trír ní ceathair eile dá leithéidí tofa ní oilte againn beidh dóthain aisteoirí againn le drámaí áiríthe do léiriú go foirfe sa Ghaeilg, rud, mar aduait, gur beag má rinneadh fós é. Dá mbeadh, áfach, a leithéid sin d'fhoirinn ann cheana bhéadh ceist na ndramai le réiteach fós. Táim lán-chintíne go mbéadh lucht éisteachta réasúnta lionmhar le fáil i mBleá Cliath trí oiche sa tseachtain dá mbeadh drámaí fónta ghá léiriú go healaonta ag foirinn fhoir-mhaith agus gan aon dráma ghá rith thar trí seachtaíne as a chéile.

TIOMSU LUCHT ÉISTE

Dáiltear an scéil, nílim-se i bhfabhar diarraídh ar éinne teacht ag feachaint ar dhráma Gaeilge mar chuid dá dhualgas náisiúnta níochan cabhráithe leis an nGaeilg. Nílim i bhfabhar a lán fógraiochta costasúla do dhéanamh d'fhoinsí daoine do mhealladh chun freastail ar

Independent
EARNAN DE BLAGHD

dhrámai Gaeilge; b'fhearr an t-airgead a chaitheamh ar ghnó an stáitse. Fé mar a cruthaoidh le linn an dá gheamaireacht Ghaeilge bhí agaínn sa Mhainistir, má bhíonn an taspanadh taithneamhach go leor níos suimiúil go leor tiocfaidh na sluaite ag feáchaint air agus ag éisteacht leis, d'ainneoin é bheith sa Ghaeilg. Ceapaim, dá, bhí sin, gurab é an phríomh-chuspóir is ceart do stiúrthóirí aon amharclann Ghaeilge do chur rómpa i láthair na huairé ná drámaí maithe eifeachtúla do sholáthar pé teanga ina scriobhadh ar dtúis iad, ní pé tir lena mbainid, agus iad a léiriú go sásúil.

Ní hionann sin is a rá go mba chóir claoi leis na fronsaí agus leis na so-chluichí éadroma is túise go mbíonn tóir orthu. Caithfead corr-shlaonásadh (trágóid) a gus corr-dhráma fileata ní corr-dhráma lán de shilteagasc comh-dhaonnach do léiriú, agus, dar ndó, faolchluiche fill is fola anois is arís. I gúrsai amharclainne, ní beatha go breactaí. Ní bhíonn sé ag súil go bhféadfái, go ceann i bhfad, puinn bun-drámaí Gaeilge d'fháil go mbífu iad a léiriú. Ní hi stair dhrámaiocht na Gaeilge an t-aon ní amháin a thugann orm an méid sin a rá. Bionn sé deacaí go leor ag stiúrthóirí Amharclann na Mainistreach leath-dosaen drámaí nua Béalra, a bhíonn cuiosach maith, d'fhail in aghaidh na bliana agus ní miste a rá go bhfuil deichniú údar ann a scriobhfadh dráma Béalra in aghaidh an duine amháin a scriobhfadh dráma Gaeilge. Ní bhéadh aon chúis ghearán ag stiúrthóirí amharclann Gaeilge, dá bhfaighdis bun-dráma amháin in aghaidh na bliana go mbífu go maith é léiriú. Aontáim go mba cheart glacadh anois is arís le bun-dráma Gaeilge a bhéadh roinnt éigin fé bhun an chaighdeáin ar a seasóidí dá mba dráma Béalra bhéadh i gceist. Ach níor bhí aon mhaith agus an saol mar atá a leithéid sin a dhéanamh gó minic.

AN GÁ ATÁ LE HAISTRÍUCHÁIN

Ceapaim gurb ionann scéal, ina lán slite, do na leabhrá agus do na drámaí. Maidir le leabhrá, is as an léitheoireacht is tapúla agus is fearr a fhásas an scribhneoiríeacht fhonta, agus dá bhí sin is gá leaganacha Gaeilge de na mílte de phríomh-leabhrá an domhain, agus leabhrá an lae inniu ar a measc, do chur ar fáil chomh luath agus is féidir é. Maidir le drámaí, séard is fearr a spreagfas na hábhair-údar chun ceapadóireacht ealaonta do dhéanamh ná féachaint ar dhrámaí go bhfuil fuinneamh, ní fileacht, ní firinne iontu agus iad ghá léiriú agus ghá n-aisteoireacht go heirmíúil cumasach as Gaeilg. Déarfainn go mba chóir nua-dhráma Gaeilge éigin a léiriú gach bliain, fiú amháin mura mbeadh ach dramhfhuioll le fáil, d'fhoinsí aigne na scribhneoirí óga do dhíriú go tréimhíúil ar an drámaiocht. Ní fios, dar ndoigh, cá shoin (Ar lean. ar leath 8.)

OÍL NA MBREITÍÚN.

Cúir oíl go mbreití ó spáinn fanaist go dtí an Fomar Lena torao do éirí ipea an cír atá ná plé as Comhlucht iarscaí agus na Danna marún le cearta iarscaíreacsta ari an oibearail. Ni h-iondúil go scimpeann an gnáth-óine ruim ina leithead de cír, muna bpuil daintí peapanta aige léi, ac tá tréite impérié ari leis ag daintí leis an gceart aipite reo. I réimeasat Séamus I, muna bpuil oírl amú spáinn, ipea fuaing an Comhlucht seo roideál éin na gceart iarscaíreacsta reo, agus o'fógaí a n-abróit go ndabht le tacúot Oíl na mbreitíún o'ileam leis an gceart reo a copairt. Is ócha gurab i reo an céad cír oíl ó bunaithe an Saoréireacht mar Luao fean-Oíl na h-éireann mar taobh le h-argóint abeoide—cipeam an mbreití aon éireacht aici!

Ór ag tagairt do cíppras oíl atáim, is minic a mbeidh sé iománaíonnach gann é ár n-eolais ari na círteanna do báis ari riút fén goéad Oíl iománaíonnach 1919 agus 1921. Is corrúil—ni ndabhar im' bealaíodh an t-eam uo—gur déan na círteanna reo cuij móri de gnoí oíl na tíre le linn na tréimíre fan, agus ni polairiú ná déimeadán piaglúinte agus éputaisodar fadaí ag cíppras aipite—ac, an té o'fearas ari imeachtaí na gceartteanna an lá atá iniu ann, agus a repórtoirí breitíntaíri na mbreitíeam, ni cíngfeadh ré go mbair na círteanna fan ann i n-aon corp. Tuigim náidí aon cuij de "círteanna Sinn Féin" b'ainmne gradam na Cúirt Cuairte an lae iniu—ac ní follar cao a táplásíofn nuaipi a tuigáid na círteanna fan breití amhrasach uaca—breití a thug síocháin.

Déapáinn gur mó buine óg étar aonair go mbraitheat leis eolair níos éputíne o'fáil ari imeachtaí na gceartteanna fan; ní aránán má tá a mbheit imithe ó éireacht i gceppras oíl, is cinníte gurab fíu a n-imeachtaí do leamh mar gnoí den rian. Ni polairiú ná tá tuaparabála ari na h-imeachtaí fan ari fáil áit éigin, agus ni cóní gur deaspórt do déantac a deas ann na tuaparabála fan a cír i scéal agus a foillriú.

CÁ BPUIL AN CLAIREADAIL?

Is fada an lá ó éuala aon tábh ari imeachtaí an Cláirceadair, agus is deallphatais go bpuil a feartusé aige. Is ní-éigí fan, mar píos, mar déan an Cláirceadair oibarí fiúntaí maróin le feartusé ná n-áimíne nGaeilge, go h-áipíte an cuij fuairte díob. De bharr oifíil an Cláirceadair méadasí go móri ari ioláspórt agus ari fiúntaí na náimíne Gaeilge a cantai pé acaí ag círteanna ceoil é, ná ag comhlúadar ag fiúntaí-áimíneadh ari círige ná ari tuair. Cuir an Cláirceadair ari a réilim do muintir na Saltacáta náidí don Saincheoiri deirtear le "Dabhad" le "Inis an Páircínis" agus le fionn ná dó eile an uair do cuip an meáin fionn áimíneadh ari tuair. Is ní ari! Is ócha náidí uaire a éasóid ceoil ná phíofa de "Dracon Lom" ná "Mairzy Doats," ac ná cuma fan? Is ceap doimhne náidí mbaineann fíorán

ar an gceol anúsfar a am go h-am—muna bpuil de cír aige leis, go minic, ac gurab é an t-aon cíneal ceoil é ari fíorí leis a ghabáil. Agur dairí, locht a báis fíorí ari gluaiseact na Saeilge ná an nádúr a báis aici leis an "oibeam deas fíorí" agus an nádúrcheall a báis aici cuíca fíorí náidí ari nádúr-áidmeannach ó nádúr. Locht a báis ari gluaiseact na Saeilge le fáis, locht náidí deim an ceangal a b'éisín a báis iom gluaiseact na Saeilge agus an gluaiseact cún fíorí politiochta ac a dainginú—agur locht a báis aici ro-fíoríonach, deasgáid, i ngluaiseact neaspúisíte ag ceoil Saeilge.

ÁRDEISEANNA, ÁRDEISEANNA AGUS TUILLE ÁRDEISEANNA.

Is follar gur deas coppasí a báis ari cíneal le déanáin, nuaipi a b'éisín dom gluaiseact na Saeilge a tappac cuígam fíorí mar abair cainte; ac báis na h-árd-eireanna ann go lionmhaí: Árdeiseir Cumann Lúthchleas Gael (náidí tábla aon náidí an gcoitinné ann, ac gur duaidh ari fíorí ag iarracht), agus céad ochtú de móramh ná comhordótoras náidí maraíomh fíorí (mar ari tús Séamus Violán óráidí órionas uairí i gcomhord na Saeilge éigean-taí, agus gan é nádúrleáid cao iad na moltaí éputaíteadaí a báis aige) agus Árdeiseir Connacht na Saeilge, náidí tábla aon náidí ari corp ari báis ari an gcoitiantaí aici. Is iad fíorí, i Láthair na h-uairí, an t-aon abair nuaíca atá agam.

CEILLEABHÁID SEACHTAÍ NA CÁSCA.

Ní locht agam ari na h-imeachtaí reo, ac gur cuip gurab iad fíorí ari ceilleabhairí Seachtain na Cáice. Má o'fág an cogadh catápa le feartuséan na tíre, is ócha, náidí bpuil ag iarráidh bárrfhamla lucht an Eorpáise Amach—mar a feartuséan doibh fíorí iad i gceipí. Ní oíong ari na tíre náctuigáin uípmair agus ondúr do Laochéna na Cáice. Ná féadfaid gac oíong, mar fíor, iad lagas é a báid le deaspórt aon oíonge eile, teast le céile cum ondúr a éabairt don buiríon a tug caoi dona oíongasí reo teast ari an raol ari corp ari báis. Ná molpáinn go mbéad ari óráidí fáda politiochta ari ceilleabhairí nádúranta den cíneal reo—ní molpáinn ac ari oíongasí gur mar ball de oíongasí politiochta a riaghad an pobal cum ondúr a éabairt do Laochéna na Cáice—o'fág da mairt iom, muintir na h-éireann, an oibeam náidí fáidh fádáras do Sinn Féin mar mairt leo fíorí atá báisíofn fóid do poláras Árm na Poblachta do báil cum uairgeanna an tréirí oías do fuaing báis ari a ron tríocáid bliain ó fom, paróipreacast náidí déanamh ari ron a n-áimíneanna, agus óráidí Searr Ó Éabairt uairí ag an Uachtáin, ag ceann an Stáit, Éadair, Éadair i gcuimhne ónáin, tuair agus teap, méar na h-ibritte a pinneáid ari ron, agus méar aodálmóir na h-ibritte atá le déanamh agam leis an ibrit fíorí do cíneal Leo fíorí go léir a tug a mbeataí ari ron ari oíse—agus náidí fáidh deaspórt a cínealíofn an ibrit fíorí do leis ná an Searr Ó

cír ari leacáinibh slán, glocas leis gur botáin agus náidí fealtóipeacast atá ari bun ari an noibeam náidí n-áoncuimhniú leo, agus gan leigint von náimíneadh oíseapáil a cír opain agus fíorí fíorí iarráidh an nádúr ari fórbairt.

Tuigim ná feadraí aon oibeam politiochta ceilleabhairí den cíneal fíorí a cír ari bun—ní cóní go scimpeado. Ní o'fianna páil ná o'fíne Saeil, do Clann na Talmhan ná do Clann na Poblachta a fuaing an phíapac báis. Fuaing ré báis ari ron gac Éireannais, biond ré oístír ná nea-bílir von nádúr. Cítear oimhre gurab é gnó an uachtaráin feadaint círige go noimtear a leictéar reo de ceilleabhairí a tionól.

SMAOINTE FA FHORBAIRT NA DRAMAJOCHTA

(Ar lean, ó leath 7.)

a gheofai scribhneoir Gaeilge a bhéadh ar fheabhas chun na ndrámaí agus a chuirfeadh deireadh leis an bhfiorgaingintanas. Is dochar a dhéanfad sé, afach, comhairle údar áirithe do ghlaicadh agus a lán drámaí a bhéadh fé bhun cíghdeáin do léiriú, gan aon leith-scéal eile ach a bheith scríte sa Ghaeilge.

DROCH BHUN-DRAMAI DIOBHALACH.

Chuirfeadh a leithéid de ghno lag-mhisneach ar léiriútheoirí agus ar aisteoirí toisc nach bhféadfad a ndicheadh aon tsnas ceart a chur ar na taspánta. Choiméadfad sé an lucht éisteacht an-bheag agus, rud ba sheacht measa ná sin, mí-chomhairleach; chomáinféad sé gach éinne ar shiúl ach amháin lucht dualgas-a-dhéanamh agus pionós-a-fhulang, dhá dhreamh gur cinníte go gcoisfeadh a n-anáil fás na drámaiochta. Ina theannta sin, chuirfeadh sé ina lui ar scribhneoirí na Gaeilge, i nganfhios dóibh féin béidir, go maithfi rud ar bith dóibh, ó thaobh ealaion, toisc go rabhadar ag úsáid na teangan. Dá dheascaibh sin, is mó duine dhiobh a bheadh mealta ag na droch-phátrúin agus nach ndéanfadh a lán-dicheall go deo agus nach dtiocfad feabhas ar a shaothar fé mar ba dhuil dó. Dhéanfadh sior-thaspánadh droch-dhrámaí dioghbháil mhór do chúis na teangan i gcoitinne tré cháil na pleidhciochta do thuilleamh do ghné shuaithinsigh d'obair na Gaeilge. Deallraionn an scéal, dar liom-sa, go gceapann roinnt áiríthe de scribhneoirí na Gaeilge go mbeadh árd-chlú orthu féin agus éileamh mór ag an bpobal ar a saothar murach iomaíocht na n-aistriúchán. Nilid ach ag cur dallamullóige orthu féin. Da mbéadh furmhóir an phobal gan Béarla bheifi sásta ná leath-shásta, le pé sórt bun-leabhra ná bun-drámaí scrióbhfaid i nGaeilg—mura mbéadh aistriúcháin le fáil. Ach, ar ndoigh sa chás sin bhéadh i bhfad níos mó bun-scribhneoirí fónta ag saothrú na Gaeilge. Agus an scéal fé mar atá, afach, ní dheineann an sílteagasc i gcionnibh an aistriúcháin ach breis daoine do choimeád ó aon tsuim a chur i leabhra Gaeilge ná i ndrámaí Gaeilge.

AN DTIOCFAIDH DRAMADÓIRI?

Amach ó dheonú Dé, beidh sé níos fuide sul a mbeidh cuid mhór bun-drámaí fónta againn sa Gaeilg ná sul a mbeidh cuid mhór de ghné ar bith eile den litriocht iomháneacha againn. An t-úr-scéal, an gearr-scéal, nó an dán, nach dtaitheoidh go maith riabhach ach le duine amháin as gach cíúigear is féidir go n-eireódh leis buan-cháil do bhaint amach. An dráma, afach, nach dtaitheódh le suas le naonúr as gach deichniúr dá dtaitheónn an Amharclann ná bhéadh saol i ndon dó. Ní nach iongna is teirce go mór i measc na scribhneoirí Gall-Ghaelacha drámadóirí maithé ná úr-scéalaithe maithé ná gearrscéalaithe maithé ná, fiú amháin, filí go bhfuarathas roinnt filíochta maithé óna bpinn. Dá ainneoin sin, tig linn bheith cinníte go mbeidh drámadóirí fónta go fóill againn ach an amharclann bheith ar dtús againn, idir stáitse, léiritheoirí, agus aisteoirí, fónta agus lucht éisteachta a bhéas i dtaitheí na Gaeilge.

EARNAN DE BLAGHD.

b
fear

comóil na sceilteac

"*“Ea Ca radon rô”* le no mangin an Peap Bacau, peo “*“Oñes”*” aerch an Peap Bacau, ten un Open Caoe, an bacauñ beas, *“Ea Sô”* & *“Iey”*, aerch an Peap Caoe, “*“Ea me”* cafer paye an cece, treo tuya.”

* Paye mo mangin. Sin e am koo a koo. An ce koo tyuu, mom ans yem, mianao rô & *“Sôpô”* te Stein. *“Oñes”* *“Ea”*, aerch an Peap Bacau, “*“M. an mangin do numo asape, buo pê a koo.”* Za no zanre maezais, an saylopi ahor, mate as a piañ yile, an bodo.

“*“Peaca mire ay chuu mo mac oili* *“pean ay en etjil me, an en ta’u cu* *“asen ay tons inf. 4”* *“pab”* *“asam cu* *“bepar”* *“mado no.”*

* D’ezineo no come, a bat noa-
vun-ay. “*“Ir pif”* *“pounce”* *“I* *“pif”* *“no come”* *“a”* *“pof”* *“no* *“un-*
“say”.”

* *“Aja beamaide. Oe onte a”* *“re-*
“tang” *“meñ”* *“fieñ”*, *“o”* *“mba”*
“con” *“at chaste”* *“Señor”* *“re”*.

* *“Bi mado, bay, con”* *“clâñ”*
“Señor” *“re”* *“mado”*.

* *“U”* *“tona”* *“biñr”* *“chitameca”*
“U” *“tona”* *“biñr”* *“Lann”*.

* *“U”* *“bôs”* *“a”* *“tuo”* *“tuno”* *“de”*
“a” *“bîs”*, *“a”* *“tuo”* *“chitameca”*
“45”, *“a”* *“tuno”* *“numitameca”*.

* *“T”* *“bôs”* *“a”* *“mâñan”*, *“n”* *“côñ-*
“tior” *“a”* *“Lann”*.

* *“B”* *“tona”* *“biñr”* *“pêm”*, *“ben-*
“biñr” *“mara”*.

* *“D”* *“tona”* *“biñr”* *“Dero”* *“ta”* *“ga”* *“un-*
“muri”.

* *“Am”* *“treceñ”* *“ta”* *“mengia”*
“O” *“pean”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“T”* *“tona”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“C”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“G”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“H”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“I”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“J”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“K”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“L”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“M”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“N”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“O”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“P”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“R”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“S”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“T”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“U”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“V”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“W”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“X”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“Y”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

* *“Z”* *“tona”* *“so”* *“mengia”* *“mengia”*
“mengia” *“mengia”* *“mengia”*.

CÉARDAÍAS ÓAELAÍ IRISH CRAFTSMANSHIP

2

MICCALAIREADHT
METALWORK

Tá ceapadóirí gan locht agus roinneadh sna rámpláis atá páistea agamh den mhotatáipead, tar éis ariúdachóid ói. Ár ceaict na Cnuortaiochtá i gceannas na hEaglaise amáin, ná c. mór, a pinneadh an mhotatáipead, mar pinneadh an fhorbairneoiread, cé go moite de bhoirbh agus vealga opháidídeach. Óisibh rím, ír é Deaileas Teangeolaíc i gmóiliú. Rinneadh i rím go luath faoi 9ú haois agus ís éann i den bá rámpla i gceannas an mhotait in Éirinn. Caintír Áthraíseach an ceann eile, ma bhrú an ailleacht cláraiceach mar aon le gole gné, deagnach, den opháidiocht Éireannach. Níte eile ar a bhrú chláirí ar ceapadóirí na hÉireann: Cumhaic Mholtaire a pinneadh tuairim A.D. 1001; Cumhaic Maodóis, an ceann ís iontaí de cumhaicí na hÉireann, agus Cumhaic Clois Phádraig, tuairim A.D. 1091, a pinneadh don clois a bhí ag Phádraig faoi 5ú haois. Tá Uaileall Cruaim mic Náirí ar ceann de na triú nó ceathair baileanna atá páistea iontakán. Den 12ú haois é.

Rinneadh Chrois Conga tuairim A.D. 1123 mar cumhaic ar siopra de chrois an tSláinteoir, ar oiríu Torthaibheag uí Conchubair. Tá ríodh rím agus móran eile rámpláis de fean-cultúr na hÉireann i Seomra Ciste an Mháraem Náisiúnta i mbairte Átha Cliath.

Le Dea-thém!

IONTAOIBHIS NA HOSPIDÉAL (1940) TCA., BAILE ÁTHA CLIATH.